

САВЕЦКАЯ ВЕЛАРУСЬ

Пралатары ўсіх краёў, злучайцеся!
Конт нумару—15 руб. (вып. 22 г.)

ВЫДААНЬЕ ўСЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАУЧАГА КАМІТЭТУ САВЕТАЎ.

Падпісная плата—
Звычайная—350 р. льготная—250 р.
Плата за абвесткі—300 руб. за радок пэтыту.
Сьпешная—на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб страпе дакумантаў:
За 1 дакумант—500 руб.
кожны дадатковы—200 руб.
копію кніжкі—100 руб.
Чырпной і ўтрыманнам Сал. Забавішні—драмама.
Падпіска і абвесткі прымаюцца у Контрагонтце пры Дзяржаўным Выдавецтве.
(Менск, Петрапаўлаўская, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Менск, Звартыцкая, 97.

Трэці год выданьня.

Штодзённая газета.

№ 251 (656). Нядзеля, 12-га лістапада 1922 г.

Яшча адной каронай менш.

Дагатаў лічылі звычайным, нармальным ходам падзей, калі яны небудзь кароль ці цар трэці карону (алёбо і галаву) у выніку палачнай ваіны. Цяпер жа на прыкладзе Турэччыны мы бачым, што карона можа быць страчана і ў выніку пабеднага лаша ваіны.

Пасьле вайсковага разгрому Нямеччыны і яе хаўруснікаў, у ліку якіх была і Турэччына, Антанта паставіла туркам такія парункі міру, што турэцкі народ становіцца як бы парольнікам Антанта. Границы Турэччыны былі ўстаноўлены так, што гаспадаром у краі зьявіўся-бы ня турэцкі народ, а чужаземны захопнік. Генэралы Антанта сталі гаспадары ў самай сталіцы Турэччыны, у Канстантынопаля, а ўсё ўзбярэжжа Сяродземнага мора захавала Грэцыя. Турэцкі султан са ўсім сваім уладам застаўся саакоюна сидзець у Канстантынопаля, атрымаўшы з абодвух краёў пародку падаткі на ўтрыманьне сваё, свайго гарэму і міністраў. І больш нічога. Нямгасяці Турэччыны і турэцкага народу з яго былі ведать-пачіся, былі яму чужыя.

Але ня так думалі лешыя прадстаўнікі турэцкага народу. Яны стварылі ў цэнтры турэцкай зямлі (у Ангоры) свой урад пад назваю «Савету Народных Камісароў Турэччыны», сваё народнае прадстаўніцтва пад назваю «Валіі Нацыянальны Сойм Турэччыны» і павылі барацьбу з чужаземнымі захопнікамі. Гэтая армія, якую стварыў ангорскі ўрад, ужо прагнала грэкаў з турэцкае зямлі і ачысьціла яе ад чужаземных войск. Толькі ў Канстантынопаля і ў Дарданэлах» заставаліся яшчэ найходзіцца антантаўскае войска, галоўным чынам, ангельскае. Але грамадзянская ўлада ў Канстантынопаля

ужо перайшла да туркаў. Губэрнатарам Канстантынопаля назначан прадстаўнік ангорскага ўраду Рафат-паша.

Што жа тычыцца султана і яго міністраў, якія на тэрмін не змагаюцца з антантаўскімі захопнікамі, але яшчэ й намагаюцца ім рабаваць Турэччыну, то Валіі Нацыянальны Сойм Турэччыны на пасаджэньні 1-га лістапада адзязгодва паставіў: 1) Турэцкі народ, які на свайой канстытуцыі ўсю ўладу і кіраваньне краем аддаў Вялікаму Нацыянальнаму Сойму, ачысьціў канстантынопаляскі ўрад, які віруецца прынцыпамі абсалютызму, няіснуючым ад 16 марга 1920 г. 2) Каліф павязецца да дынастыі Османа, і на гэтую пасаду Валіі Нацыянальны Сойм выбірае найбольш дастойнага сябра гэтай дынастыі. Турэцкая дзяржава зьявіцца апораю і разьдэцнылі каліфату».

Дзеся ізраўменьня гэтай паставы праба менш на ўвазе, што турэцкі султан адначасна зьяўляецца і духоўным галавою ўсіх мусульманцаў. Паставова В. Н. С. адзімае ад султана на тэрмін свецкую, але і духоўную ўладу (каліфат).

Вестка аб паставове В. Н. С. была прынята на ўсёй Турэччыне з вялікай радасцю, бо султан аддаваў свой народ у пэволю чужаземцам, а ангорскі ўрад і В. Н. С. вызвалілі яго ад гэтай паволі. Нават у самым Канстантынопаля адбыліся вялікія маніфэстацыі народнай радасьці.

Турэцкі народ скінуў свайго каравапапага тырана, каравапапага крываўіўну. Адной каронаю менш стала на сьвече. Недалёк той час, калі зьявіцца кароны і з другіх каравапапажных жулікаў.

IV Кангоэс Камуніст. Інтэрнацыялу.

Зіноўсеу аб становішчы капіталістычных краёў.

МАСКВА, 10-11. На ранішнім пасаджэньні Кангоэсу Камуністычнага Інтэрнацыялау Зіноўсеу, прадэжажучы даклад, заявіў, што капіталізм перажывае час заняпаду. Супярэчаньні ў капіталістычным міжнародным становішчы абвастраліся. Антанта развальваецца. Варсальскі мір ліквідуюцца. Фашызм робіцца міжнародным зьявішчам. Нямінуцца выбухне імперыялістычная вайна, калі пралатарыят не перашкодзіць.

Абъяўняне 2-га і 2½-га інтэрнацыялау азначае падрыхтоўку белага тэрору і развал пралатарскага фронту. Пад гэтым неабходна паставіць супроць гэтага адзіны пралатарскі фронт, які аднак не зьяўляецца б злучэньнем з сацыял дэмакратамі. Правільнае правядзеньне адзінага фронту—гэта стварэньне рабочага ўраду.

НА ВЛІЖНЫМ УСХОДЗЕ.

Заканы ангорскага ўраду ў Канстантынопаля.

АНГОРА, 8-11. Ангорскі ўрад абвінсьціў паставову аб найхутчэйшым уваздыньні ў Канстантынопаля закону велікага нацыянальнага абору. Канстантынопаля пераходзе на становішча гораду, непасрэдна падначальнага Ангоры.

Моцна трымаюцца за Канстантынопаля.

БЭРЛІН, 8-11. Пуанкаре заявіў журналістам, што сюзным камісарам у Турэччыне дадзены паўнамоцтвы ў выпадку патрэбы абвясціць Канстантынопаля на асадным становішчы.

НА ДАЛЕКІМ УСХОДЗЕ.

Чужаземцы пакідаюць Уладывасток.

УЛАДЫВАСТОК, 8-11. Чужаземныя патэходы пакінулі Уладывасток. Засталіся яшчэ амэрыканскія і японскія крэйсэры.

За Савецкую ўладу.

ЧЫТА, 9-11. Далёка ўсходні зьезд прадзельных сюзлаў вынес рэзалюцыю, у якой прапануе ўраду Д. У. Р. у найкарацэйшым тэрмін перадаць уладу Саветам. Ўрад Д. У. Р. пераіначу ўсе вобласьці Д. У. Р. у губерні.

ЧЫТА, 9-11. У галавіну Акцябра ў Хабароўску адбылася грандыёзная маніфэстацыя з патрабаваньнем перадаць уладу Саветам.

Нота кітайскаму ўраду.

ПЕКИН, 8-11. Іоффа зьявіўся з нотай к кітайскаму ўраду, у якой зазначэе, што неабходна прыняць меры перасьцягог ад поўнага разбурэньня кітайска-ўсходняй чыгункі. З гэтай мэтай Іоффа прапануе гараз жа зьямысьціць цяперашнюю адміністрацыю дарогі і апрацаваць часовую згоду па гэтым пытаньню на маючай быць расейска-кітайскай канферэнцыі і назначыць часовую адміністрацыю дарогі са згоды Расей.

Гвалты і зьдзекі з палітычных заключонных у Польшчы.

Варшаўскі Камітэт Камуністычнай Рабочай Партыі Польшчы (секцыя Камітэру) выпусьціў адозву, у якой прыведзены факты страшэнага зьдзеку з палітычных заключонных, калі ад іх адбіраецца нават самая назва «палітычных заключонных», калі бела-панская ўлада хоча абходзіцца з імі, як са зладзеямі і жулікамі.

Пракураторскія судзэбныя ўлады пачалі новую барацьбу з палітычнымі заключоннымі. Яны, наогул, не хацелі прызнаваць палітычных заключонных. Яны пэвардзілі, што ў «незалежнай» Польшчы няма палітычных заключонных, што ёсьць толькі звычайныя прасьтупнікі проці польскай дзяржаўнасьці.

Каб зламаць гэтае становішча ўладау, палітычных заключонных мусілі высьці доўгую тэрмічную барацьбу. Цяноу лічных галадовак на ўсіх турмах, цяноу найстрашнейшых мукаў вапы таварышы за кратамі адабылі прызнаньне іх права на назву палітычных заключонных.

Але пракуроры і «дэмакратычны» міністр справядлівасьці знайшлі новы спосаб адабраць ад палітычных заключонных прызнаньне за імі права. Новы турэжны ўстаў выключыў з катэгорыі палітычных заключонных кожнага, каго следавачель будзе вьнаваціць у шпііэньстве. Гэтае абвьянаваньне ў судзэбных следавачельду стала цяпер мэтодау. Вьдомы судзэбны Люкембург, які кажа мучыць палітычных заключонных падчас дапросу, які бяспрычынна загада-

вае заковваць палітычных у кандалы, вьнаваціць у шпііэньстве кожнага хто пападзе ў лашы гэтага вьрадыца. І кожная ахвьяра такога следавачель выключыцца цяпер з катэгорыі палітычных заключонных. Хоць вьдома, што на судзе абвьянаваньне у шпііэньстве будзе адкінута, а абвьянаваньне праз усьць час вьдзеньня следавачель абходзіцца, як са звычайным прасьтупнікам.

Проці гэтай жульніцкай практыкі судзэбнау, проці гэтага вьрадыца бьча на ідэальных байцоў рабочай справы, палітычных заключонных мусілі ізаваць барацьбу.

Палітычных заключонных «Павьяку» і «Сэрбіі» бьлі пьдзелены на «дзьве катэгорыі. Большасьць перавезьці да Макарова, а рэшту, якім нікчэмны судзі сьвядома прыліпці фальшывае абвьянаваньне у шпііэньстве, пакінулі на мейсцы, як звычайных зьчачынаў.

Справадараванья заключонных ня хочунь прызнаваць гэтага нічым неапраўдаваемага падзелу. Барюцца проці новага парупьня свай правау, яны распачалі галадоўку.

Больш 200 заключонных у «Павьяку» і «Сэрбіі» і «Макараве» фьршыць страшншым мучэньні, каб вьшыць прьтэст проці самавольства ўладау, проці такога дьякага льядэнтва, якое практыкуецца з дазволу пана Макоўскага. Яны змагаюцца за сьвабе, але змагаюцца таксама і за ўсіх тых работнікаў, якія можа заўтра будунь пасаджаны за кратам.

P. M.

K канфлікту з Польшчай.

МАСКВА, 9-11. У воеце Чымарьну польскі ўрад заваўлае, што польскі ўрад сам меў замеры выканаць недатары «падрабязгі фармальнага характару», якім заўраду Абаленскі. Атрымаўшы адмаўленьне ў рапучым патрабаванні гараз жа вьшыць гэтыя фармальныя падрабязгі. Абаленскі заявіў, што ён пакідае Варшау. Польскі ўрад вьздавола гэтаг няпаразумьнем і мае надзею, што пытаньне ў хуткім часе будзе вьлузана.

У сваім адказе Народны Камісарыят Загранічных Спраў засноўвае, што Абаленскі не пьдмаўць пытаньня ні аб якіх «падрабязгах фармальнага характару», і патрабаваў толькі ўручэньня ўварыцельнай граматы Начальніку Рэспублікі на прыкладу іншых прадстаўнікаў. Адмаўленьне ў гэтым прымусяла Абаленскага вьехаць у Маскву. На вьве польскага ўраду абвядзьвае дзяржавы застацца без прадстаўнікаў.

У Савецкай Фэдэрацыі.

Кватэрны падатак у гарадох.

МАСКВА, 10-11. Ц кіратам Савету Народных Камісароў засноўваецца кватэрны падатак на жыльця памішканыні ў гарадох. Ад пьдлетку вьзваляюцца: чужаземныя прадстаўнікі, чырвоармьейцы, міліцыянеры, камандны склад, вучні, студэнтаты і асобы, якія зьнеходзіцца на сацыяльным забяспечэньні. Рабочыя і служачыя плацяць падатак ня звыш 10 руб. у год за кватэрны сэжаны, іншыя на звыш 90 рублёў. За карыстаньне пляцам звыш нормы служачыя і рабочыя абкладзюцца падаткам ня звыш, чымсь у 10 разоў больш звычайных ставак, іншыя—ня звыш, чымсь у 100 разоў.

Рабочы факультэт.

КАМЯНЕЦ-ПАДОЛЬСК, 7-11. 7 га лістапада ў Камянец-Падольску адчынены рабочы факультэт. Паслана

прывітаньне Лешіну і Кангоэсу Камуністычнага Інтэрнацыялау па прычыне сьветаванья 5 аб гадавіны Аццябра.

За хабарніцтва—пад суд.

РАСТОЎ, 9-11. У Новачаркаску за хабарніцтва аддадзён пад суд увесь угалоўны розьмер на чале з начальнікаў.

Тавары з заграіцы.

ПЕЦЯБУРГ, 9-11. У ашюныя 2 дві прыбыла з заграіцы 6 паракладаў з мадычнымі струмінтаты, электрычнымі апаратымі, машынамі і інш.

Гавдлэвыя зносіны з Англяі.

ПЕЦЯБУРГ, 9-11. У Расейю прыехаў член Брытанскай гавдлэвай дэлегацыі Прэстон.

Ленін аб бліжня-ўсходнім пытанні.

МАСКВА, 10-11. У гутарцы з вярэпаадэнтам Дьнданскай газеты «Обсервер» Ленін сказаў: «Лічым зусім неправідловым глумачэньне франка-расейскіх перамаўленьняў паваротам у палітыку Расей, прыватна супроць Англіі. Вельмі высока цэны крокі к зьбліжэньню з Францыяй. Гандлевый інтарэсы Расей рашуча патрабуюць зьбліжэньня з Францыяй. Мы лічым сяброўскі адносіны з абедзьмяма дзяржавамі зусім магчымымі, пэ гэтаму і імьнемся к ім.

Канчатак грэка-турэцкай ваіны тобіць больш магчымым заснаваньне англа-расейскай згоды. Да гэтай оды мы імкнемся і будзем імкуньца гараз з найбольшай энэргіяй. Непаראзуменьні з Англіяй мы на лічым непераможнымі і робім усё, каб канчатак грэва турэцкай ваіны сковачуў таксама і нашы непаразуменьні і нягоды з Англіяй.

Наша бліжня-ўсходняя палітыка-справа жыцьцёвага інтарэсу Расей. Калі б мы не дабілісь ўдзелу ў бліжня-ўсходняй канферэнцыі, гэта стварыла б шьнат непаразуменьнаў, вьнедывольня і пьжарау ў гандл-

вых справах Эўропы. Пагэтаму расейскі ўрад неадволен неабдуманым іравапаваньнем дапусьціць Расейю толькі ў частцы канферэнцыі—на пытаньню аб праівах. Гэта нямінуцца цяжкіе за сабой шьнат правьтчных і эканамічных нявыгад. Нашы накуль прыблїзная праграма аб праівах вьваўлэцца ў воець чым: папершаму, здаволеньне нацыянальных імкеньняў Турэччыны, напругому, зачыньне праіваў для ўсіх ваенных караблеў у мірны і ваенны час—у гэтым ляжач гандлевый інтарэсы ўсіх дзяржаў, і патрэчаму, поўная свабода гандлевага маравязаванья.

Мы праціўнікі Лігі Нацыяў. Наш эканамічны і палітычны парадок вьдэкае адмоўныя адносіны к ёй. Ліга Нацыяў настолькі зьявзана з Варсальскім дагаворам, што нашы адмоўныя адносіны к ёй зусім зразумелы.

Нежадавныя Англіі дапусьціць нас на канферэнцыю выклікала такоа абурэньне ў Расей, што адхіленьне дагвору з Уркартам зьяўляецца адбіткам усенароднага настрою».

У БЕЛАЙ ПАНСКАЙ ПОЛЬШЧЫ.

Напярэдадні новага Польскага Сойму.

5 лістапада адбыліся выбары да новага Польскага Сойму.

Інчы мы вядаем поўных і дакладных вестак аб тым, якія вынікі далі гэтыя выбары ўсім тым партыям, якія прынялі ўдзел у выбарах і перадыбарнай барацьбе. Атрыманні намі варшаўскія газэты за 7 лістапада маюць толькі да-часныя, няпоўныя і непрыятыя (толькі больш ці менш прыблізныя) падлічаны галасоў, атрыманых тою ці іншаю партыяю і, згодна з гэтым, лік прыпадзіючых на яе долю мандатаў. Найбольш блізка да паўнаты і пэўнасці весткі аб цэнтральнай і заходняй Польшчы. Падлік галасоў у гэтых частках Польшчы блізка што закончыўся, не хане даных толькі аб некаторых ва-кругах. Няма інчы вестак аб Малапольчы і «красах». Новыя весткі могуць змяніць той прыпу-шчальны лік мандатаў, якія могуць выпа-сці на долю той ці іншай партыі па сярэдняй і натуральнай Польшчы, але агульны малюнак ужо вызначыўся. Раней, чым аб-ворваць пытаньне аб поспеху ці няудачы пасобных партыяў, трэба сказаць, якія партыі ваюгу пры-маці ўдзел у выбарах. Усяго пры-маці ўдзел каля 25 партыяў, з якіх некаторыя маюць толькі чыста-мь-сдовае значэньне.

№ 1—Польская Народная Пар- тья «Пяст».
№ 2—Польская Партия Сацыя- лїстаў.
№ 3—Польская Народная Пар- тья «Вызваленне» і Народная Ле- ваа (Фронта партыі п. Стаініскага).
№ 4—Жыдоўскі Рабочы Саюз «Бунд».
№ 5—Камуністычны Саюз Пра- летарыятаў Места і Вёскі.
№ 6—Саюз Радаў Народных.
№ 7—Нацыянальная Рабочая Партия.
№ 8—Хрысціянскі Саюз Нацыя- нальнай еднасці.
№ 10—Нацыянальная Дзяржаўная Унія.
№ 11—Жыдоўскі Рабочы Выбар- ны Камітэт (Рафальскіс).
№ 12—Польскі Цэнтр. (Нацыя- нальнае Народнае Аб'яднанне, На- родна-Каталіцкая Партия).
№ 13—Левая Польская Народ- ная Партия (Стаініскаі).
№ 14—Млянчанскі Цэнтр (Рос- сёт).

№ 15—Радкаляная Сялянская Партия (Оконі).
№ 16—Блэк Нацыянальных Мен- шасцяў.
№ 17—Камітэт Аб'яднаных Жы- доўскіх Нацыянальных Партыя (Ма- лапольскія Сявінцы).
№ 18—Выбарны Камітэт Інвалі- даў і Дэмобілізаваных Вайсковых.
№ 20—Жыдоўскі Дэмакратычны Народны Блэк (Прылуцкі Гіргігора).
№ 22—Дзяржаўнае Аб'яднаньне па Кресах.

Водгук няпоўных дачасных аблі- чэньняў па Заходняй і Цэнтра- лнай Польшчы, мандаты ад гэтых мейсцовасцяў атрымаюць такія партыі (прыблізна): № 8—83 ці 84, № 3—23 ці 24, № 2—20, № 16—16 ці 17, № 1—16, № 7—8 ці 7, № 15—4, № 17—2, № 20—1, немцы—5 і ўрэшце № 5—2. Дужа магчыма, што № 5 атрымае яшчэ адзін альбо два манд- аты. Такім чынам, не зважаючы ні на якія гвалты і зрышты, у но- вым польскім Сойме будзе камуні- стычная фракцыя, якая выкарыстае соймавую трыбуну, каб з ае вы- пынці адчыняць вочы працуючым масам на фальш буржуазнай дэма- кратыі.

Што належыцца да агульнага св'язу будучага Сойму, то пакуль што гадаць лічэ раваната. Зьвяр- тае па сабе увагу знаменны факт, што ў дагэтуль падлічаных ва-кру- гах польскаа чорнасотніцкаа бур- жуазеа (№ 8) атрымала напаловіну ўсёх мейсц. Другая паловіна вый- яе з сабе мазаіку з дробных парты- яў. Калі будуць падлічаны гала- сы па другіх частках Польшчы (непадлічаныя ва-кругі Заходняй і Цэнтральнай Польшчы, Малаполь- ніца і краса), то малюнак зменіцца. У Малапольчы, а асабліва, «на красах» справа са спіскаам № 8 стаіць горш. Палова ўсёх мандатаў ён не зьбарэ, але трэцюю частку, магчыма, будзе мець. Баручы пад увагу, што галоўнаю апорваю узды- пана Пясуздапага служылі пэпэсэў- ны і што цыпер П.П.С. усюды з трэскам правальваецца,—ствараецца вельмі нікчэннае становішча для узды «левянальможнага» пана Пясуздапага. Эдэкі і іншая чорна- сотніцкая сволач (№ 8), якія нена- відзяць нават такіх «сацыялістаў», як П.П.С. і такога «прэзыдэнта», як пан Пясуздзі, скарыстаюць кожны

падходны выпадак, каб эмперакору- ца лапу «Начальніку Дзяржавы» альбо й зусім даць яму па шапцы. Склееці жа сабе большасць з ма- сы дробных партыяк, з я якіх ад- на цыпе ў адзін бок, а другая—у друці, Пясуздаку на ўдасна. У зьвязку з усім гэтым можна чакаць вялікіх неспадаванасцяў у дзяр- жаўна-палітычным жыцці Польшчы.

А. Веніярэвіч.

Варшава у дзень выбараў.

Даўна Варшава ня бачыла такога ашумленьня, як у дзень выбараў у Сойм. Агітацыя пачалася яшчэ з вечара, 4-га лістапада. На кожнай вуліцы спаткаліся групы ў 4—5 чалавек з драбінкамі, ведрамі і пука- мі паперы, старонна ўбіралі сьценды дамоў, плаці і сьлупы агітацыйным ілэкатамі. Некаторыя партыі арга- нізавалі спампальныя вандроўныя групы, якія кадрлі па хатах і за- прашалі ісьці на выбары. У нека- торых частках гораду адбываліся ўсю ноч мітынгі.

У дзень выбараў з сам і раніцы ва вуліцах Варшавы ажыўленьне. На ўсёму гораду разблждалі аўта- мабілі з ілэкатамі і раскідалі агі- тацыйную літэратуру. Куды ня кін- вокам—усюды раскісены афішы. На рагах вуліц, пры застаноўцы трам- ваў хлапцы ў вучнёўскіх шап- ках, студэнты і студэнткі і нават старыя наловіліва прапагуюць на- мэры. Найбольшую агітацыю раз- гарнула арганізацыя «Хрысціянскай народнай еднасці», якая не пашпа- давала грошай на паперу і на агіта- тараў.

З самай раніцы перад памяшкань- нымі выбірацельнымі камісіямі віліся доўгія хвалы, якія не зьмяншаіліся у працягу дзёлаа дню. Дзень выба- раў прайшоў вольна-менш спакойна, хаця ў некаторых частках гораду не абійшлося без скардалаў. На абра- нах гораду адбыліся сьтычкі між П. П. С. і камуністамі. Справа да- ходзіла да бойкі, але прыняты с'гас- часова ліквідавала сьтычку.

У жыдоўскіх раёнах адбывалася ўпартае змаганьне між блёкам на- цыянальных меншасцяў і «фолькі- стамі», на кожным рагу вуліцы пра- ціўнікі пагражалі адзін аднаму пал- камі, кулакамі. Сур'ёзна сьтычка ад- былася перад домам, дзе змяшча- ецца цэнтральны выбірацельны камі- тэт блёку нацыянальных меншасця- ў. У выніках сьтычкі шмат было параненых.

Выбары да Польскага Сойму і нацыянальных меншасцяў.

У сучаснай бела-панскай Польшчы лічыцца да 35 проц. няпольскага ашхарства, якое альбо расеёсена па ўсёй Польшчы, альбо жыве шчыль- наю масаю на не акраінах і павала пад уладу бела-палікаў, дзякуючы заваяваньню краю польскаю арміяй. Гэтае няпольскае ашхарства скла- даецца з беларусаў і жыдоў на усход- дае, немцаў па заходзе, украінцаў і жыдоў на паўднёвым усходзе. Апра- ча таго жыды жывуць па ўсім ме- стах і мястэчках усёе Польшчы.

Дзеля таго, каб дасягнуць лепшых вынікаў у барацьбе за соймавыя мандаты, буржуазныя партыі на- цыянальных меншасцяў пастанавілі аб'яднацца і ўтварыць блэк. Аднака некаторыя партыі нацыянальных меншасцяў, не ўвайшоўшыя ў блэк, выступілі са сваімі асобнымі спі- скамі і такім чынам аддлігнупці га- ласы ад блёку. Жыдоўскія партыі выступілі з чатырма спіскамі, апра- ча блёку (№№ 4, 11, 17, 20). З гэ- тых спіскаў Бунд і Рабочы Выбар- ны Камітэт не атрымаюць бадаі што ні водага мандатаў. Узяць, напрыклад, Варшаву. Дзякуючы Бунду, упэважнена 19.000 жыдоўскіх галасоў, якія маглі-б часцічна пайсьці за камуністаў, а часцічна за жыдоўскія буржуазныя партыі.

Наогул-жа кажучы, жыдоўская сярэдняя і дробная буржуазея пра- вільна выбарую кампанію вельмі дружна і, не зважаючы на раскідань- не галасоў, будзе мець каля 25 мандатаў.

Немцы таксама выступілі асобна, апрача ўдзелу ў блёку, і будуць мець каля 15 дэпутатаў (хоць, праў- ду кажучы, больш-менш пэўна су- дыць ад гэтых пакуль што нельга за адсутнасцяю даных). Украінскія «незалежнікі» выбары байкатавалі, так што ад Галіцыі пройдзе нека- торах лік русафіліаў і некаторы лік украінцаў па блёку. Колькі іх будзе ў Сойме, пакуль што неведома. Што тачыцца беларусаў, то справа ста- яць так. «Беларускі актывісты» (разам з зьлібадубамі) пэўна не атрымаюць ні мандатаў, ні «свабодні- небудзь значнага ліку галасоў. Іх роль у выбарах, нават як аддліжна- га плястыру, явялячая. Ізачай стаіць справа з «Вызваленнем». Некаторыя «беларусы» моцна агіта- вавалі за «Вызваленне» і нават ста- лі ў хвасце вызваленцкіх спіс- каў. Прайсці іны, мусіць, ня прайдуць.

Цяпер астатняе пытаньне: як стаіць справа з блёкам нацыяналь- ных меншасцяў у беларускіх част- цах Польшчы? У Вільні пройдзе, як відаць, адзін кандыдат, д—р Якуб Выгоднік (жыд). У другіх ва-кругах беларусы займаюць пер- шын мяйсцы на спісках і ма- юць шансы прайсьці. Так напры-

клад, па вельмі няпоўных лічэ- нках, у Навагрудск ва-кру- блэк атрымаў 27.905 галасоў у час, як «вызваленцы» —19.310 га- ласоў, № 22—5.863, № 6—3.333, № 12—3.161 галас. У Лідзкім ва-кругу блэк атрымаў 17.607 галасоў, № 1—32.194, № 3—25.635, № 8—13.100, № 5—1.865, № 6—1.046, № 24—49. Але падлі- чэньні па Лідзкім ва-кругу яшчэ вельмі няпоўныя, і тут справа мо- жа зьмяніцца на карысьць блёку (іначай кажучы, не карысьць кан- дідатаў Бел. Ц. Выб. К-ту). Афіцыйна абешчана, што ў Вялейскім ва- крае каля 70 проц. галасоў падава на блэк у той час, як за № 8—15 проц. і за №№ 1 і 5 па 5 проц. агульнай лічбы галасоў. Зусім няма вестак аб Горадзі, Дайсіншчыне, Палессе. Можна думаць, што беларусы ў Сойм пайдуць ад 3 да 5 чалавек.

Што належыцца да няпольскай часткі Сойму наогул, то яна будзе мець каля 1/8 ці 1/9 ўсёх мандатаў. Але трэба мець на ўвазе, што ў Сей- ме вялікіх партыяў (апрача № 8) ня будзе і кожны раз могуць тварыцца розныя камбінацыі, — няпольскія часткі Сойму дасяць белапанскаму ўраду Польшчы шмат клопатаў.

Таксама цікава лічэ дню пытань- не: аб камуністах у Сойме і аб шмас- сах камуністаў на красах. Можна лічыць поўным, што камуністычная дэпутата ад красаў ня будзе. Вару- кі ваеннай акупацыі краю пры цэ- лой палойе жандароў, якіх ўгортам цягнуць у кутувку за адно толькі слова аб камуністах, робіць выбар камуністычнага дэпутата немагчы- мым. Але адзін вельмі характарны факт паказвае, што сярод працую- чых масаў на красах ёсьць даволі значны, інактыўныя сымпатыі да камуністаў. У Вільні, дзе чыноў- ніч і жандарскі апарат пастаўлены ня належыць і дзе галасавалі за камуністаў зобяўсечана, — камуні- стычны спісак атрымаў малавядо- та галасоў. У глухіх жа мяйсцовасця- цах (Валожыцкі пав. і др.) спісак № 5 сабраў у 2, у 17, рызы больш галасоў, як у Вільні дзёа чыскаа ас- тачыні. Гэта вельмі знаменны факт.

Што належыцца да узаснаадсцін камуністаў і нацыянальных мен- шасцяў у будучым Сойме, то пры ўмелай тактыцы камуністы могуць вельмі добра скарыстаць неспада- вальнае проціў польскага ўраду дэ- путатаў нац. меншасцяў (дзеля ба- рацьбы проціў сучаснага ўраду Польшчы). Наогул жа кажучы, каму- ністы будуць мець значэньне ў Сой- ме не абсалютнаа сваёю лібаю, а сваім становішчам крайній непры- мірнай апазіцыі і веча будзівруча- га фарманту для больш умеранай апазіцыі, у там ліку і для дэпута- таў ад нацыянальных меншасцяў.

М. С.

Амэльяна Хабарка.

(Апавяданьне.)

I.

— Гладзі, мая саюлка, Амэльяна мой у людзі бярэцца! Гэта ж сак- ратаром у воласці зрабілі.

— Ужо й сакратаром? А то бо ўсе пудзілася, што: «нічога з майго Амэлькі ня будзе», «нік да навукі не бярэцца».

— Але-ж, я думала... А цяпер, як пагляджу, што Ізэпаў ды Ка- стусёў вучыліся, вучыліся, а далей і сядзяць дома пры бальбох, дык і думаю, добра што я не адавала ў горад. Гэта-ж цяпер палуцаў па два пуды па мясці і міліёны, а бу- дае, казані, і болей, ды нічо й да- ходу шмат,—хвалілася маці Амэ- лкі Хабаркі сваей суседзі, седзячы ў нявэзельку на прызбе.

Сонейка, усмэхалася, сарамлі- ва дурэла з белямі нухальнікмі хмаркамі. Ватрыска блытаўся ў вво- лым лісточках, сам-там «варастыка- ных» дрэваў. Ціўвалі птушкі, робячы розныя выкрутасы ў наветры. Жу- піці і суседзі, паухаджваўшыся да печы і вышаўшы на гульбіную ўліду. Ды чаму не пажупіць? Цё-

лы тыдзень сьвету ня бачыш за печу, за іншаю работаю. Гі вось, ад- ны хваліцца, другія скардзяцца, тыя абгаварваюць каго-небудзь, іншыя зводзі робяць або сварыцца, адным слова, гамоніць вуліца ў нявэзельку.
— Ужо-ж Амэльяна Хабарка сак- ратаром, ты хіба ня чуў?
— Амэльяна? Не, ня чуў. Дык трэ- ба скардзіць: яго хіба напрасіць. Ня- ўжо-ж такі ён ня зробіць,—пра не- каао важнаю, мусіць, справа га- варылі Арпём з Ліпаём, бо калі да іх падыйшло нічо некалькі мужчын, дык яны сціхлі.
— Дзень добры!
— Дзень добры!
— Што ж вы пасталі сярод ву- ліцы?
— Ды гэта вось я йшоў пад Кандрата, а Арпём кажа, там ні- кога няма, дык і сунуліся.

— А казали-ж, сёння з волас- ці нехта прыедзе, дык пройдем да Кандрата,—праназваў адзін з па- дыйшоўшых.
— А мне трэба да дому,—віл- нуў Ліпай і пабег ажраз на ў бок дому, а пад Хабаркавых. Але ніхто

не зьвярнуў увагі, і ўсе памалень- ку пасунуліся пад Кандрата.

— Гэта-ж Ліпай усё скардзяцца, што жыць нельга з Костусём. Хо- ча дзяліцца.

— А хто іх там разьбярэ. А Костусёў кажа, што з Ліпаём нель- га жыць. Сёння ў воласць зьбі- раўся ісьці. Казаў, што Амэльяна Хабарка ўжо сакратаром, дык мо што паможа,—з паватаю ідуць ка- заў стары Сьцяпан.

— Амэльяна—сакратаром?—рантам халілася ўсе, ківушы ўжо Ліпай. І Амэльяна ўжо ня скардзіць з ву- сцаў. Той дзівіўся з працілскаці Амэлькі, той уліўняў, што Амэ- льяна новы парадка завядзе у волас- ці, а той,—што Амэльяна закінвае- ме слова за сваіх аднасельцаў, толькі Максім, мусіць, ня меў вока на Амэляву.

— Не чакайце з яго добра, калі ен ужо да гэтага часу вывез сабе дзерава на хату і маці яго хва- ліцца, што «вось мой Амэльяна, толькі ён дае да дому». Ні шале- га-ж ім не вянтуе гэта дзерава,— казаў Максім.

Ды Кандрата ўжо шмат было мужчын. Адыы стаялі, а другія на бярвенні сядзелі, і ўжо ў тут га- манілі пра Амэляку.

— З ім хоць пагаварыць зьга, не дзярэ гэтак нэсу, як другія.

— О, Амэльяна—малайчына. Мне дэвілася нек быць у воласці, хадзіў, хадзіў ад аднаго стала да другога—нічога нічога ня ведае, а Амэльяна як бачыш найшоў загад, што гэтакія, як я звальняюцца ад палатку на хурманці.

— Праўда, ё мае раз памог Амэльяна,—расказаў мэтрыці майго Юзіка, дык яму ё ня трэба што на прызыў.

— Ат, ёсьць аб кім гаварыць, аб Амэляву. Якое дзіва, што ен зробіць ласку, абы за яго зышло,— і тут Максім устаў і сваё слова.

— Ды яно-ж так. Хто ня быў у воласці, заўсёды хлеб з дому браў, а Амэльяна бачылі-ж у якіх ботах франтуе,—падхаліў Сьцяпан.

Усе ўспаміналі пра Амэляку, і кожны лічыў абавязкам сваю думку выказаць. Казалі, які ён быў дома, як у воласць улез,—што сьпада баўся старшынй, як сваім прыдзе і якім будзе цяпер. На ўсе бачылі ў Амэляцы добрага хлапца, ня ўсе спадзяваліся, што ў воласці па- лезіцца ад яго. Было-ж шмат і та- кіх, што Амэляку хвалілі, казалі, што Амэльяна ў ласцы ў старшынй, дык яга будзе што-хоць зрабіць.

А сонейка штось здаваўлася ду- рэць і з гары назірала ва ўсе ба- кі. З небасхілу-ж высоўвалася чор- ная, чорная хмара. Ватрыска на

момант пакінуў, выблытаўшыся дзётчэкаў, дрэвы, з петыя шугануў, шугануў, што аж азароды засьві- сталі й застэгалі, дрыжучы ад клопаду рантоўнага.

— А, праймае, на ліха яму.

— Уаарпаўся ня гэстолі, ня стуль, і нуў хмара ўздываецца.— пранугнула на грамдэці.

А тым часам пыл уліўняў на дарозе за сьцею і не разнаінаць, ці хто едзе, ці то вяхор шалее, але ным блізіўся, і ўсе дагадаціся.
— Паўна, з воласці ідуць.

II.

«Адна толькі курцыа грабе ад сабе, ды ё то заварочываецца», га- вораць у народзе. Ды хто сабе во- раг? Усёкі жадае для сабе, як най- лепш. Ады так, а другія гэта? Ады сваім мазалём, а другія у жым. Ады айна, а другія патай Усакія заходзі не ганьбуюцца, то яны і заходзі, каб дасягнуці той ці іншай мэты.

— Што-ж, як трэба дык трэба. Нічога іначай ня зробіш.

Ды яно-ж так. Кажучы: не падма- жаш—не пнедзеш,—разважваюць ся- ляне, калі якая справа залежыцца пад «суком».

—Іначай тут рады няма. Да- там шукаць праўды, усё роўна— азубіш аповыні атошкі, а ня зьво-

1 студзеня — мусіць быць сьвятам.

Гістарычныя ўмовы, у якіх праходзіла жыццё беларускага працоўнага народу, нібыто знарок складаліся так, каб ён ня мог дагатацца, хто ён і што. Для гэтага таілі заганнасьці было выпарывана ўсе, што толькі магло лішнім цяжарам легчы на яго змардованыя, змучаныя плечы. Вышэйшыя станы, ці то польскае панства ды шляхецтва, ці то расейскае правіцельства ды чыноўніцтва, высосвалі ўсе сілы беларускага селяніна й батрака, а князьдзюства ці папоўства, як магла тужылася трымаць беларускага працоўніка ў паслушэньстве цару і богу да іх прыгольным забавам.

Гэта жыццё і ягое дало новы кірунак яго разьвіццю. Гэта здарэньне — абавязь Вольнай Незалежнай Беларускай Сацыялістычнай Саветскай Рэспублікі. Іно адбылося першага студзеня новага стылю 1919 году, даўшы краю дзяржаўныя формы жыцця, а з няведаннага, спагараджанага народу — зробіўшы пэўнага гаспадара свае краіны. І таму першае студзеня павінна быць сьвятам беларускага працоўнага народу, і таму першае студзеня павінна быць сьвятам Беларускай Рэспублікі.

Агранамічны зьезд.

Агранамічны зьезд быў заняты рэфэратамі некалькіх сумежных агранамічных арганізацыяў Наркамзема ўстановаў. Першым выступіў аграном Шубін з рэфэратам аб аграслужбе Беларускае чыгункі, якая абслугоўвае галоўным чынам гаспадаркі чыгунчыкаў, але таксама пачынае пашыраць свае ўплывы і на найбліжэйшае да лініі чыгункі насяленьне. Докладчык адзначыў тую вялікую работу, якую правяла чыгункавая аграномія ў такіх дэлеціх і нязвяданых краях, як Мурман, Сібір і г. д.

Шчыраму латыністу.

Шчыраму латыністу? Што вы, лодзі? Што вы!? Што вы! — Ня было таго ніколі, Каб у нашай роднай школе Беларускай некай мовы Шчыць гадзім было на тыдні. — Яна ж дзецям аж абрыдне. Ды няма з яе карысьці — Забіваць адно галоўе, Лепш ужоць французскай мовы Ды латынскай, як калісьці.

Даклад Глаўнарэма.

Вялікае зацікаўленьне выклікаў дакладны рэфэрат Глаўнарэма (што заведае савешкімі гаспадаркамі) т. Жука. Гэтых гаспадарак у Беларусі ёсьць цяпер каля 130 з 26 тыс. дзесяцін зямлі. У большасьці павятаў выкарыстаны з гэтых зямлі 90-100 проц., але у Мазырскім толькі 77 проц., а у Мазырскім 52 проц. Раўнуючы да 1921 году — гэта значны ўсё-ж прэгрэс, якіх проц. на 45. Нехватае конаў (ёсьць толькі 60 проц. патрэбнага ліку) і асабліва рагатае жывёлы, якое ёсьць толькі 30 проц. патрэбнага ліку. З гэтых прычыны ў савгаспадарках не хвацае гною, і наогул яны ня могуць быць належна пастаўлены. Гадуюць яны цяпер патроху свой маладняк, але акуратна папоўнены стады будучы хіба гадоў пра 8-10. З таварнага месца гэтага году ўсе савг. падаркі былі пераведзены на самааплата. Шмат памагла ім эксплітацыя розных тэхнічных прадпрыемстваў, якія былі ў дварох. Частка іх здадзена ў арэнду, частка жэксплітацыя самімі гаспадаркамі. Так, пад загадам глаўнарэма было каля 80 мільно, некалькі пільнаў, гантарнаў, 3-крахмальных заводы і ў канцы — 4 электрычных станцыі (усе ў мястэчках Гуманскага пав.), якія выкарыстоўваюцца гаспадаркімі і часткаю дуюць энэргію для асьвятленьня блізкіх мястэчак (у Сьмілавічах). Абрамантовны і адін бровар. Дзюаючы гэтай зьмяшчальнасьці і значным выдаткам на стрэховку, утрыманьне адміністрацыі і рабочых і ўрэнне прэднялогу — савгаспадаркі скончаць год з невялікімі перарасходам (каля 3 проц.). Прадпагоду назначана плошчы 176 775 пудоу, з іх 65 проц. ужо выплачана. Прадуктаў сваіх да новага ўраджа паўніна хэпці. Але на палепшэньне гаспадаркі рэштаў не застанецца.

Вэтэрынарная дапамога.

Далей выступіў з дакладам кіраўнік вэтэдзелу тав. Мільнаўскай. Ён апісаў ход эпизоотыяў у Беларусі на працягу мінулага году. Чу-

ма рагатае жывёлы можна лічыць што зьліквідавана. Застаецца аднак небэсьлека, што яе могуць праз невякананьне савгфарных законаў перанесці з суседніх губэрняў. Не сап насяленьне не зьяртае ўвагі, а ён тым часам пашыраецца. Асабліва шкодзяць цяпер гаспадарцы хваробы сьвіней: чума і ружа. Хваробы гэтыя можна было б лячыць, ды няма сыровадкі добрых і некуль іх узяць. Трэба было-б мець сваю спецыяльную станцыю для прыгатаваньня такога сыровадкі, але абсталяваньне яе дорага каштуе.

Даклад праф. Кірсава аб С.-Г. Інстытуту.

Увечары таго дня з дакладам аб арганізацыі Беларускага Дзяржаўнага Інстытуту выступіў рэктар яго, праф. Кірсава. Вучэбная частка Інстытуту будзе наладжана на саўсім новых асновах. Студэнты перад слуханьнем тэарэтычных курсаў будуць на практыцы знаёміцца з аб'ектамі будучага ізучэньня, што дасць магчымасьць зрабіць лекцыі імат паважнейшымі. При Інстытуце мае быць цэлы рад вучэбна-дасьледчых устаноў, як прыкл. — станцыя выпрабаваньня машынаў, станцыя зоотэхнічная, аховы расьлінаў і г. д. У апошні год свайго пабыту ў Інстытуце студэнты будуць спецыялізавацца ў адной з галінаў агранамічнае навукі па сваёму выбару.

Станцыя на пяскох.

Апошнім рэфэраваў спрэзу дасьледчае станцыі на мінеральных грунтах кіраўнік дасьледчага аддзелу агр. Скайраваў. Паводле яго пляну станцыя такая павінна заняцца шырокім ізучэньнем краёвае сельскае гаспадаркі, прыродных, эканамічных і нявт бытавых варункаў, у якіх апошняе істнуе. Пачатак станцыі ўжо зложаны ў дв. Банцараўшчыне, каля Менску, у гарыстай мясцовасьці з пашчымі грунтамі. У мінулым годзе тут толькі яшчэ наладжвалася гаспадарка пры вельмі нясп вяжочых матар'яльных варунках. Пэўныя крокі, аднак, зроблены і ў справе закладкі досьледу. Хаця да выкананьня асноўнае праграмы яшчэ станцыя не падыйшла, былі аднак пастаўлены пасобныя досьледы, быў сабраны матар'ял для высьленьня прыродных варункаў станцыі: калекцыі расьлінаў, грунтоў

Шчыраму латыністу? Што вы, лодзі? Што вы!? Што вы! — Ня было таго ніколі, Каб у нашай роднай школе Беларускай некай мовы Шчыць гадзім было на тыдні. — Яна ж дзецям аж абрыдне. Ды няма з яе карысьці — Забіваць адно галоўе, Лепш ужоць французскай мовы Ды латынскай, як калісьці.

Шчыраму латыністу? Што вы, лодзі? Што вы!? Што вы! — Ня было таго ніколі, Каб у нашай роднай школе Беларускай некай мовы Шчыць гадзім было на тыдні. — Яна ж дзецям аж абрыдне. Ды няма з яе карысьці — Забіваць адно галоўе, Лепш ужоць французскай мовы Ды латынскай, як калісьці.

дзень, — кажуць тыя, што ня ведаюць куды зьявіцца, а другія проста, каб вытэрацца, каб «вытэрацца» справу, далека ня ходзіць.

Амэльля Стронавіч, што рабіць з гэтай папераю? — шытае які пісарчук. — А што там? — не падмаючы воч ад сваіх дзялоў, працэдзіць праз зубы Амэлька, і зараз-жа вызначае тое ці іншае мейсца паперы, гледзячы па зместу.

А парадак ён заводзіў свой. Трэба было перш яму падаць, а ён скажа, калі зайсьці за адказам. — У сэрду вечарам да мяне. Больш гаварыць ужо лішне было. Дарма было распытвацца. — Я сказаў. Не мяшайце работай, — і воч ён болей ужо не падымаў, альбо паказа пальцам ў вугал, дзе за столікам сядзеў «дзелавод». Тут ужо растуамачвалася, як і што. Гаварылася тут ціха, каб «не мяшаць работай» і па «сэрату», высухаўшы справу, рэлася: «Шудзікаў тры», альбо «хунцікаў з пач», альбо «дзесіткаў з чатыры», альбо «сена у Павілішкі завяш», ці «хату паможаш рабіць»... Гэта ўжо залежала ад справы й «палажэньня».

Вечарам Амэлька заўсёды быў дома (рэдка здаралася, што яго ня было, тагда быў «дзелавод») і сядзеў ці ляжаў з газэтай і дугімі папіроскамі. Але газэта была для вока. Чытаць ён ня любіў. Ды што ў газэтах толькі, па яго думках? «Сягоньня павінны прысьці» і ён перадушліваў — хто, па якой справе. Надта-ж зьлаваў, калі здаралася табія вечары, калі ніхто не заходзіў. У такіх разох, каб разьвець смутак ішоў да паповай Лідкі, з якою меціў пажаніцца, абы толькі крыху «падждыцца».

І ён прасіў. Ня раз зазваў да сябе, і старшыня спакушаўся шыякай гарбаты, а потым і чарачкай. — Да яно так, чаму часам не перакінуць па маленькай. Я лічу, што напівання ня можна, а так сабе для апэтыту чарку, другую — чаму не асьвяжыць нутро, — разьмякчаў нарэшце в старшыня.

Адам Барбарда.

Развал старога Бэрліну.

(Ад нашага карэспандэнта).

Толькі скончылася вайна, атруціліся розумы і сэрцы немцаў ваеннай неабышчы, змалі прынылі вішай навуковую і гуманітарную думку. І зарэзана вачача, усё жыццё тут стала мяняцца ў лепшы бок. Закінеда творчая праца, паленшылася эканамічнае становішча жыццароў, якія пачалі вальней дыхаць і напрыку выпрамаць плечы, а старога Бэрліна пачаў акуратней чысьціцца і зноў будавацца...

Але як ня прыемна было бэрлінцам пасля галадоўкі перайсці на добрае запраўднае мяса, купляць бяз карці і колькі хочучы мяса, цукру, малака і белача хлеба—нечаслівых дзен зажалі яны падтала. Версальская ўмова сьціснула Нямеччыну сталёвымі ланцугамі, і ня глядзячы на заклікі свайго ўраду і профсаюзаўда вытравалася праца і эканомія, ня глядзячы на прылапчанут немцам працаздольнасць і беражлівасць крывая дабрабыту ўжо з восені мінулага года пашла ўніз, а сягоньня яна падае усё ніжэй і болей стромка. Катастрафічнае абаспавенне маркі, недахват сырцу для вырабу рэчэў шпрыцага збыту, эканомія у топілае—усё гэта вынікі неаустраманна быгучую ўверх дарагоўна і роўную безадзейнасць на паленшанне. Неўраўнаважанасць матар'яльна выклікае няпэўнасць духоўную, адсутнасць веры ў добры вынікі ад напружанай працы і вытравалася. Акуратны немец траціць спакой, траціць веру ў свой адсталышый вярхоўнарад, у душу абываталя закрадаецца страх і меней стойкія пускаяцца, як кажуць, „ва ўсе цяжкія“.

Пералом у пыхіцы бэрлінскага абываталя будзе больш аразумелым, калі мы крыву ўспомнім яго даваеннае жыццё.

Бадай ні ў воднага народу ня былі так распаўсюджаны і ня ігралі ў жыццё абываталяскай масы пажыткі і ролі, як тут—зберагацельныя касы. Ад самых бедных рабочых і службаць да болей заможнага чыноўніка і купчыка—усе былі запісаны ў касу і мелі кніжачкі на кожнага члена сям'і, нават на таго, які меўся толькі ў прыватце. Ледзь дзвёх навукалася выгаварваць словы, яно ўжо водала касу і з малаком маці ўбіраа вшырку кожны лішні фэніг адкладаць і адносіць у сваю раённую касу. Такім шляхам складаліся пасягі для доак, кругленькія капіталы для адчынення маленькага гандлю, занас грошай на ціхую старасць. І раптам усё гэта счэла, як дым. Накопленая праз дзясцкі гадоў некалькі тысяч марак зрабілася нічым, сталі роўнымі мелічарнай пэніі сярэдняга чыноўніка. Апошні бог—фэніг стаў нулём, і ня дзіва, што акуратны, разлічаны ўсё на фэнігі, бэрлінец страціў грунт пад нагамі. Нясушына і пагражаюча растуца дарагоўна на апрадметы першай патрэбы, няпэўнасць у заўтрашнім дні, яшчэ вялікая ня пэўнасць і нават страх перад будучынай—восе настроі абываталі бэрліна.

Шырокаю хваляю разліваецца у Бэрліне п'янетва. Немец заўсёды любіў выпіць, выпіць амаль кожнага дня, але толькі піва, без якога ён ня можа прыжыць. Цяпер п'юць многа і часта, п'юць моцнае спіртное, каб хутчэй і мацней ахмяляць, каб ня думаць аб прывівамай взыш за робленай ці лішняй марцы, якую ён раней павізе быў касу, хадзіць ушкіую сгоньня ўбытачна—падзяршць толькі крэва дарма. Нябыла прас на сьпіртное і на ігравыя забавы выклікаў да жэцыя нявільночае мношество рэстаратэй, лікёр-штубаў (невялікія пакойкі), дзе прадаюцца толькі мопыя піты, піўных і кепавага гатунку карчмак, а таксама і ня меншым ліку кафе—вар'ятэ, кабэрэ, танпавальных сьляў-рэстаранаў і інш.

У спакойных бэрлінцаў проста на гадзінах расьце страйца да хуткай і лёгкай пажывы. Граць і выграць—гэта лёвунг сярэдняга чыноўніка, канторскіх службаць, прадаўшчыц, рабочых і яшчэ болей іх сямей. Граць у лётарэю, на скачках, у карты, у косякі—граюць з азартам і заўянтасьцю. У першай табачнай выможнае запісана на скачкі і часта выш на каня, які будзе скакаць у Бэрліне, ці ў Парыжы, ці ў Вене і тут жа прысутныя „тшыя“ парюць на якога каня ляпей ставіць, колькі разоў той ці іншы выграў ідзе, хадзя самі гэтыя людзі ніколі ня былі ні ў Парыжы, ні ў Вене і ніколі ня бачылі гэтых коней, ведачоці іх

толькі на назове, ня маючы ніякага спартыўнага захвату і смаку. Але ў гэтых ігракоў у кніжачках запісаныя назовы ўсіх скачак і ўсіх лепшых (на іх думцы) коней, бо гэта усё ж такі адліз в шляху выграць ня толькі ў марках, а нават ў франках! Дзеля гэтае ігры існую цэлая міжнародавая агеўтура, кормяцца каля азарту абываталі. Перад грозыгрышам даяржаўных і прыватных лётарэй ідзе шалёная купля лётарэйных білетаў. Рэдка каторая дробнабуражыная сям'я ня мае гэтых білетчыкаў «штасьця».

Яшчэ з большым азартам пачалі немцы гуляць у карты. Паўкачы, якіх заўсёды многа каля „згубішых ральсы“ людзей, навыдарадкі пачалі адчыняць патаемныя ігорныя прытоны, дзе ідзе шалёнае абіраванне праствавях даяржаўкаў, асабліва над п'яную руку. Гэтыя патаемныя кватэры, дзе кожную ноч ідзе гульня ў карты ці ў рулетку, нягледзячы на ўсебачнае вока бэрлінскай паліцыі, растуць, як грыбы на дажджы. Дзеля большай забясьцекі туды пускаяць толькі шуэраў і хворых азартам людзей, выдумваць і сабы ня прокускі-паролі, напр. трэба ўкнінуць у шчыліну для газет насаваю хустачку і адувак, каб адчыніліся дзверы і г. д. У піўнях, крыву далей ад гамаклівых вуліц, выштодыв можале ўбачыць самыя азартныя гульня ў карты: за сталом сядзіць кампанія, на сталае куча папярэвох грошай і карты, а наваколі жычы трохрады бар'ер людзей, што ставіць на таго ці іншага гульця.

У помач п'янетву і азартнасць паўсюдында і псеу маральнасць нямечкай сталіцы—распушчтва. Прастытудца, якая спрэдку звіла сабе тут моцнае гняздо, у сучасны момант набірае сокаў і расквітае жудаснаю агідліваю кветкаю. Даякучы вацыву чужаземцаў з высокай валютай, якія кідаюцца грашыма, прыяду усё новых і новых спекулянтаў, любітых пасья «удачных спраў» даць волю грошану целу, дзякуючы, урэшці, агільваму ўнадачану настрою грамадзянства, якое махаула рукою па ўсе «забавны» маральнасць—Бэрлін пачынае купляцца ў белочэ распушчтва. Зьвяліліся спецыяльныя кватэры для важных оргіяў чужаземцаў з высокай валютай; кожная піўня, якая ўдзень ціха гандлюе півам, можа ўночы ператварыцца ў таг званы нахт-дэкаль, бо і тут лаўкачы стварылі пэлыя арганізацыі, якія на надох з нічога тораць у піўныя лягучыя (кожную ноч у іншым мейсцы) патаемныя кабарэ.

Ня мала псеу бэрлінцаў перапаўняе сталіцы чужаземцамі, асабліва тым чужаземным элементам, які прылядае сюды з адзінаю мэтай, карыстаючыся валютнаю розніцаю. Іпап'яветваецца парасутвічаць, лагуляць, вакушпць поўныя чамадань раскошных дрындункаў і зноў уцяча дадому. Гуляюча, беспардонна, звыскока тратуючая працалюбчага і эканомнага немца, сьмещая грашмыма, на большасць пустая, мяшчакская чужаземшчына псеу бэрлінца з двух бакоў—вызывае сьляшную нявільноча да ўсіх чужаземцаў, выклікае сьляшы памінізм і заражае яго ахвотна таксама бесклапотна гуляць і сьмещпць грашыма.

А на фоне агільных азарту гульні і распусцы прэглядзеўшыся можна убачыць як змецца рабочы, чыноўнік і інтэлігент прадаўнік, прышчынуты няжарам дарагоўні. Пэніі не хапае, каб ситна пракарміцца, ня кажучы ўжо аб пакупцы адзежы і тым болей аб гульчы. Пад вокамі магазынаў усё часцей відаць, як зьбіраюцца гаспадыні і, мяхаючы рукамі, гамоняць аб шалёных цэнах на прадукты, як яны тоўпяцца ў чародах на цукар і малака на картках. Ня дзіва стала напаткаць у нядзельню каля шэрагі вавко з драўмі, якія цягнуць рабочыя з далёкага лесу, бо купляць яго ў Бэрліне напрыступна дорага. Трудна паверыць, каб ў Бэрліне, дзе так шапырана гігіяна, людзі на вуліцы надбяралі забруджаныя і располтаныя акуркі цыгар і шпірос і хавалі ў кішэнні. І робіць гэта не апошняя гелота, але людзі на выгляд нічога сабе апраўтыя і, як відаць, мяючыя штодзёвны заробак. На піўных пасья кірмашу разам з зяматальшыскіма бадзюна паўанушчымь шаконабладным фігуры, якія зьбіраюць розныя ведаські, каразі лічэцну капусты, падгішныя кагэона і аб'які. Тое, што магчыма—зараз

Нам пішучь.

Нечысьць засосвае.

(З Капылю).

На чарговым агільным сходзе Капыльскае ячэйкі Камуністычнай Партыі Беларусі ў пачатку верасня разглядала пытаньне аб захопу капыльскай самёхгодкі ў рукі хэўры настаўнікаў з выразна вярхоўнай да Савецкага ўраду рэпутацыяй і нават маючых праступкі супроціў яе. Гэтыя настаўнікі (Лобан, Гурло і інш.) рознымі стараннямі і хітрыкамі пазбавіліся ад нежданых ім, але прыхільных да Савецкае ўлады, настаўнікаў сапрэўдных і шчырых выпраўніцеляў і усіх яе пастаноў, каб самім песным гурткам праводзіць сваю інтэлектуальную палітыку ў школе. На пасяджэньні Капыльскае Кам. ячэйкі высніліся, што ў мінулы годзе ў Капыльскай школе ставіліся ўсялякія прашкоды беларускаму ўстаўу і даходзіла ажно да тако, што пагаворвалася аб законе божым. Таксама адмецілася сьбрамі ячэйкі (запісана ў пракале пасяджэньня), што кіраўнікі школы ставілі прашкоды паступленьню ў школу бяднейшым вучням. Выдалены са школы настаўнікі, як Рубіс Баркоўскі і Хмялеўскі, стваліся вывозьць на сьвет усё цёмна дзейнасьці цёллае кампаніі і за гэта—адчыліся за сьценамі школы.

Ячэйка аднагалосна прыняла пастаноўу прасіць Слуцкі Паватовы Камітэт КПБ выдаліць с Капыльскае школы настаўнікаў—М. Лобана, М. Гурла і др. і вярнуць у школу ім выдаленыя. «Бо ячэйка ня можа ручачь, што цёллае кампанія стараражымнага настаўніцтва не павелечыць дз цных душ»,—заканчалася пастаноўа.

Гэта пастаноўа зразу ж была адалана ў Паватовы Камітэт Партыі... Праз нейкі час у школу вярнулі настаўніка м. Хмялеўскага. Другія ж звольненыя і замешчаныя на выбару загадка самаёгодкі, нейкіга Кулагіна, другімі, мусілі шукаць дамогі ва ўстановах Камісарыату Асьветы, паватовым і нават інтэральным. У Камісарыат Асьветы Беларусі, гэтым чынам, дадуў заяву звольнены настаўнік С. Рубіс. У сваёй заяве ён пералічыў усё тмя вальды кіраўнікоў капыльскае самёхгодкі, якія былі адмечаны ў пастаноўе Капыльскай кам'ятэйкі. Гэта заява ачулася ў руках кіраўніка самёхгодкі, які з абінаважаната, нэбраўшыся смеласьці, стаў абвінічаць; ён праз мясцовы аддзел сезоў школьных праваўнікоў, які складаецца з тае ж цёллае хэўры, цягне Рубіса да суду, пагражаючы яшчэ і сўтару гэтых радкоў тым жа самым.

Гэтым сваім манёўрам хітрыя „падалачныкі пад умовы часу“ думалісь пыхаваць сваю цёмную, варажню Савецкай уладзе працу. Дзеля гэтага яны знаходзіць сабе падтрыманьне ў Слуцку і смелыя ходзяць па гораду, памахаючы пагрозна кулакамі: „Мы вам! Яшчэ няведэма, хто возьме веру!“ Гэты новы спосаб захваць свае грахі цяпер стаў лужа модным, і яго думалі ўжыць і капыльскія „гэроі“. Ці будзе па іх жаданьню? Трэба каму належыць зьвернуць на гэта сваю увагу. Трэба змагацца з нечысьцю, каб яна не засосвала нашай рэвалюцыйнай школы. Ці клопотаца аб сім Камісарыат Асьветы Беларусі? А мо, гэтыя выпадкі лічацца „майсковыя грывней“?

З. Ж.

Снарга пільніцкіх сялян.

У вёсцы Пільніца, Беларускай воласьці Мяскага навету, была адчынена пачатковая школа з 1918 года. Вучыць налічвалася да 50 чалавек. Школа як магчэсам пацягнула к сабе дзетвару. Сьвабародыя сяляне былі вельмі зацікаўлены школай, бачучы ў ёй квалітэрны будынак. Але

жа лдуць, хоць і паднятае над ног, з кірмашнай тразі, рэшту, разам з падабранаю папсэрою і пчачьсьем я-суюць да хаты каб зварыць з гэтага страўу...

Шэрыя лудныя дні перажывае Нямеччына, а ў Бэрліне, як у фокее, стакараць машей і ірчэй абіваецца пяскае становішча краю, і шэрабць гэта пачынае набірацца чорнага колеру.

І. П.

на вялікую школу, сёлета зачынілі нашу культурную ўстаўу.

Да суседняй школы ў вёсцы Віп-неўпы будзе якіх-небудзь вёрст каля трох. Малым дзеткам не пад сілу хадзіць гэтакую даль.

Пашы сьляне падалі заяву ў Менскі Паватовы Аддзел Асьветы, просячы зноў адчыніць ім іхнюю школу. Адтуль, чуваць, пераслалі іхнюю

заяву ў Беларускае воласьць. Справа цягнецца больш месяца, а вучэбны год ідзе сваім чародам. Дзень прымушаны вандраваць на вуліцы або таўчыся на печы. І самі ня ведаем, чаго чакаць. Ці ня можна было-б нашым наважаным прапаўніком асьветы пакапаціцца аб нашых дзетках?

У. Барозавіч.

Тэатр і мастацтва.

Трэба ажывіць наш тэатр.

З самага пачатку адчынення Беларускага Акадэмічнага Тэатру, ня лічачы «Жуана Гарквінія», пачалі ставіць зноў старога п'есы, як «Іх чэньвера», «Цені» і г. д., і Дзяржаўны Тэатр пачаў пуставаць.

А на першай афішы аб адчыненьні зіймага сэзоу пералічаны нешта з 15 новых п'ес Дзе яны? Чаму іх ня ставіць?

А раз тым яшчэ не падгатоўлены да пастаноўкі (так мы самі тлумачым падвох дэражкі Тэатру ў першай афішы, дык няхай-ба ставілі п'есы хоць старога, але з Беларускага багу са сьлобамі і сьпэсам, а то сапраўды аддаць пудоў ад старых інтэлігентных п'есу, якіх персаважы нейкія пэўрастэніі і дэагэараты.

Хіба ня час цяпер карміць публіку такой запісальнаша стравал з пачмстваў Беларускага Дзяржаўнага Тэатру. Чаму змоўк беларускі хор? Дзе захаваны багаты шыка беларускіх народных песьляў, якія так падабаліся публіцы і выдзяляліся сваёй самабытнасьцю, пастра-лясьцю і характам? Чаму пачалі нас карміць у Без. Акад. Тэатры

тым, што даўно прыелася нам на іныя мовах.

Беларускі Тэатр замест таго, каб пкаваць публіку галоўным чынам характэрна-беларускімі матывамі, дае нейкія пераклады старых, даўно падакучышых п'ес.

Дзе знік беларускі балет, якім калісьці прыгрымуе на ўсёй Расей Ігант Булішчэ?

Замест гэтага ў першыя мядзювыя дні новага сэзоу баў пастаўлены ў тэатры балет Аляксеевіча, дзе лальюстраваліся этнаграфічнымі гапцы гішпанцаў, індусаў, падыкаў і іншых народаў, толькі яна было беларускіх тандаў.

І гэта ў Беларускім Дзярж. Акад. Тэатры! Што гэта, пасьмешна дырацадзі, ці мо? Так яна сабе прада-стаўляе новую акадэмічнасьць нашага тэатру?

Ажывіцеся і дайце нам у нашым тэатры тое, што павінна ў ім быць—беларускія бытавыя п'есы, беларускія народныя песьляў, якія так падабаліся публіцы і выдзяляліся сваёй самабытнасьцю, пастра-лясьцю і характам? Чаму пачалі нас карміць у Без. Акад. Тэатры

Савіцкі.

„Цені.“

Вечарам 10-га лістапада ў Беларускай Дзяржаўнай Тэатры была пастаўлена п'еса Ф. Аляксеевіча „Цені“. У п'есе шмат монотэгаў з інтэлігентным жыццём, а часамі—з перацукраваным лірызмам, дзье сьмерці і адна гельікцынацыя. Зьмест узяты часьцю з жыцьця, а часьцю з нейкай францускай м'ял'бдрамы.

Публікі было няшмат (на партэры чалавек 50, бакавыя мейсцы зусім пустыя і г. д.) Як п'еса, так і пустага залі дзейнічалі расхало-дкуючы як на артыстаў, так і на публіку. Артысты бяз жыцця, паказьнінаму, гаварылі свае „жолюгі“, а публіка хадзіла, ляпала дзьвармі, падхілівала ў самыя трагічныя моманты, перагавагвалася альбо разглядалася па баках.

Паміж іншым, мне хочацца падняць адно пытаньне, на мой пагляд дэволі вежнэе. Народу ў тэатр хо-

дзіць няшмат, мейсцы пустуюць. Чаму бы не адалі пэўны процант мейсцы прафсаюзам? Няўжо абавязкова трэба вытравліваць да канца і пры ўсіхх варунках прыныць іспэ, прыныць платнасць: раз білетаў не раскупіваюць, то няхай лепш мейсцы пустуюць, чым аддаць іх рабочым? Мне здаецца, што ад гэтага было-б дзье (а то й болей) карысць: і рабочыя былі-б задаволены, і артысты пры поўнай залі ажывіліся-б і замест трафарэтных жэстаў дэлі-б ігру. Ну, а рэзы-зэнт таксама з задавальненьем адзіначу бы, што публіка, перапаўняю-шая тэатр, з вялікім энтузіазмам сьвяткавала высока-мастачную ігру вы-сока-талентных артыстаў.

А то выходзіць, што на сьцене сьмуоць нейкія цені і на залі таксама ня публіка, а цені. Паменш ценяў і па больш жыцьця! Тэатр усё будзе добра.

П. П.

Бюльлетэнь № 103

Менская Мэтэаролёгічная Станцыя

Галоўнай Фізычнай Абсэрваторыі пры Менскай Дасьледчай Валотнай Станцыі.

За 10 і 11 лістапада 1922 году.

СТРУМЕНТ.	І гадзіна		
	дню.	вечара.	раніцы
Баромэтр	751,2 ^{mm}	750,9 ^{mm}	751,0 ^{mm}
Тэрмомэтр	3,5°	1,2°	0,6°
Максымальны тэрмомэтр	3,5°	3,5°	1,8°
Мінімальны тэрмомэтр	-0,1°	1,1°	0,4°
Вільгаць параўнаўчаа	82%	92%	98%
Асадкі ў мілімэтрах			3,5
Грунтавы тэрмомэтр на глыбінні 0,8 м.	3,2°	3,3°	3,4°

Ночы дождж, равіной сьнег з дажджом.

Да агільнага ведама.

Паведамляецца, што рэдакцыя „Савецкай Беларускай“ перамясьцілася ў дом № 97 па 3 хараускай вуліцы (другі паверх).